

УДК 338.242.4

ШАПОВАЛЕНКО ДЕНИС,

*асистент кафедри менеджменту і маркетингу в міському господарстві
Харківського національного університету міського господарства ім. О. М. Бекетова*

ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНЕ ГОСПОДАРСТВО В КОНТЕКСТІ ЗАГАЛЬНОЇ ТЕОРІЇ ІНСТИТУЦІЙНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

У статті проаналізовані особливості сфери житлово-комунальних послуг у трансформаційній економіці. Автором відстоюється точка зору, відповідно до якої альтернативні способи реформування галузі лежать у площині інституційних реформ, - ринкові або неринкові. З огляду на це формування механізму функціонування вітчизняного комунального господарства рекомендується проводити шляхом визначення специфіки, утримання домінуючої в суспільстві й сфері інституційної матриці, що вивчається; виявлення інституційних пасток для усвідомленого здійснення інституційних перетворень і мінімізації соціальних витрат у процесі реформування комунального господарства.

Ключові слова: трансформаційна економіка; житлово-комунальне господарство; інституціональні реформи; інституціональна матриця.

Постановка проблеми. Кризовий стан житлово-комунального господарства країни з початку 1990-х років став проблемою загальнодержавного та, як наслідок, регіонального рівня. Він виявився в багатолітньому недофінансуванні й неефективній тарифній політиці, високих витратах на надання послуг, відсутності в обслуговуючих підприємств економічних стимулів зниження витрат, а в одержувачів житлово-комунальних послуг - можливості впливати на кількість і якість послуг. Трансформація української економіки в ринкову також зумовила необхідність формування нової системи управління механізмом у житлово-комунальній сфері. Багато економістів і політиків переконані в тому, що принципи, покладені в основу реформи комунального господарства, самі по собі не можуть братися під сумнів, хоча економічна ситуація в країні склалася таким чином, що реформа виявилася сьогодні непосильною для населення, але самі принципи, з точки зору економічної теорії, на їхній погляд, правильні. Звідси констатація того, що альтернативних пропозицій із корегування концепції житлово-комунальної реформи, що проводиться, поки що в Україні немає. Невдачі багатолітнього реформування, як правило, пов'язуються з двома основними причинами: залежністю від попереднього розвитку (path-dependence) і неефективністю використання наявних ресурсів, у тому числі бюджетних коштів.

У роботі відстоюється точка зору, відповідно до якої житлово-комунальну сферу слід розглядати в контексті загальної теорії інституційних трансформацій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основні положення інституційної теорії викладено у визначних у світі працях Т. Веблена, Дж. Коммонса, У. Мітчелла, Д. Норта, М. Олсона, Дж. Стігліца, О. Вільямсона [6-13], а також у роботах російських учених А. Аузана, А. Олейника, В. Полтеровича [14-15, 18]. Проблеми інституційного аспекту ринкової трансформації досить інтенсивно обговорюються серед пострадянських економістів, серед яких можна назвати С. І. Архирєєва, А. Бузгаліна, С. Г. Кірдіну [17, 16, 2].

Згідно з їхніми поглядами, поняття інституціоналізму включає два аспекти: "інституції" (норми, звичаї по-

ведінки в суспільстві) та "інститути" (закріплення норм і звичаїв у вигляді законів, організацій, установ).

Інститути - від (to institute) - встановлювати, засновувати - це сукупність формальних (зафіксованих у праві), неформальних (зафіксованих у звичаєвому праві - договори, добровільно ухвалені закони поведінки) і спонтанних рамок, що структурують взаємодію індивідів в економічній, політичній і соціальній сферах. Інститут розуміється сучасною наукою не як встановлене правило ("інституція") або звичаї й традиції, а як система взаємозалежних формальних правил і неформальних обмежень, сукупність яких визначає простір вибору й рамки, межі людської діяльності [3].

Мета статті - вивчення проблем функціонування житлово-комунальної сфери в транзитивній економіці, зокрема проблеми формування механізму функціонування вітчизняного комунального господарства.

Виклад основного матеріалу. Реформування важливої сфери життєзабезпечення - ЖКГ - може здійснюватися різними способами. Альтернативні способи реформування галузі лежать у площині інституційних реформ: ринкові або неринкові. Економічний підхід передбачає чітке наукове обґрунтування доцільності вибору варіанту реформування комунального комплексу.

Без розгляду інституційного устрою суспільства неможливо пояснити й передбачити ті трансформації й зміни, які відбуваються в сучасному глобальному світі.

Сутність інститутів можна визначити як "правила гри", що існують у суспільстві. Інституційний блок складається із законів та правил, які гарантують свободу підприємницької діяльності й права приватної власності, що створює передумови для розвитку підприємництва.

Інституціоналісти рушією силою економіки, поряд із матеріальними, вважають також духовні, моральні, правові, екологічні й інші чинники, що розглядаються в історичному контексті. Іншими словами, інституціоналізм як предмет свого аналізу висуває економічні й неекономічні проблеми соціально-економічного розвитку.

Сучасна інституційна теорія ґрунтується на вирішенні трьох основних проблем:

1) пояснення виникнення нових інститутів, функціонування їх у нових умовах;

2) з'ясування суті інституційного порядку; оцінка ролі й характеру інституційних змін [2];

3) будь-якій господарській системі, у тому числі й перехідній економіці України, властивий свій інституційний цикл, що характеризується певними формами економічних інститутів, типами організацій і моделями управління, найбільшою мірою такими, що дозволяють у конкретних історичних умовах реалізуватися основним економічним законам і забезпечити стабільний економічний розвиток. "У ті періоди, коли елементи інституційного середовища, що склалися, припиняють забезпечувати дію основних економічних законів, господарська система й усі її галузі вступають у фазу кризи, а система економічних відносин - у період інституційних змін. Загальною межею таких періодів є апробація і впровадження нових інституційних елементів, які дозволяють вийти з кризи" [3].

Інституційними називаються такі зміни, які виражаються в появі нових правил із відповідними механізмами забезпечення їх дотримання, зникненні старих діючих правил, а також зміні структури трансакцій у рамках існуючого набору правил (процедур) для їхніх учасників.

Інституційна теорія по-новому ставить питання про значну роль і вплив таких важливих параметрів розвитку економіки, як соціальне розшарування населення і бідність. Одне з важливих положень інституційної економіки - твердження про необхідність орієнтації реформ на людину, поєднання соціальної справедливості й економічної ефективності. Тенденція перенесення фінансових соціальних витрат із державного бюджету на заощадження громадян згубна й суперечить досвіду країн із високорозвинутою економікою. Не припустиме проведення реформ за рахунок зниження доходів більшості населення. Лише державне соціальне забезпечення уможливило загальний і гарантований характер реалізації невідчужуваних прав людини на гідне життєзабезпечення (аспект соціальної справедливості) і формування адекватного сучасній економіці рівня освіти й підготовки кадрів (аспект економічної ефективності).

Отже, у викладеній аналітичній схемі суспільство проявляється в єдності трьох його зрізів - економіки, політики та ідеології, що створюють найважливіші сфери соціального життя. Інститути, що їх регулюють, є базовими елементами такої моделі.

К. Поланьї та в більш розгорнутій формі Д. Нортон були висловлені припущення про те, що система інститутів кожного конкретного суспільства створює своєрідну інституційну матрицю, яка визначає віяло можливих траєкторій його подальшого розвитку. К. Поланьї вважав, що інституційна матриця детермінує економічні стосунки між людьми й визначає місце економіки в суспільстві, вона задає соціальні джерела прав та обов'язків, які санкціонують рух благ й індивідуумів при вході

в економічний процес, усередині нього і на виході. За визначенням Д. Нортона, інституційна матриця суспільства обумовлюється базисною структурою прав власності й політичною системою [3, с. 118].

Абсолютно справедливо Д. Норт вважає економічні й політичні інститути в інституційній матриці взаємозалежними, політичні правила формують правила економічні й навпаки. При цьому і К. Поланьї, і Д. Норт вважають, що кожне суспільство має конкретну, властиву лише йому інституційну матрицю. У подальших дослідженнях інституційної матриці як чинники, значущі для розуміння історії й перспектив розвитку держав, стали основним об'єктом наукового аналізу в працях О. Е. Безонової, С. Г. Кірдіної [2, с. 96].

Таким чином, інституційна матриця - це сукупність базових економічних, політичних та ідеологічних суспільних інститутів. Як стійкі структури, що самовідтворюються, такі матриці формують своєрідний "невидимий" кістяк суспільства.

Розуміючи під "матрицею" культурно-історичний генотип, інакше кажучи, суперцивілізаційний код суспільного розвитку, розробники матричної теорії роблять основний акцент на відмінностях двох основних регулювальників господарського життя (ринок і прямий розподіл) і розрізняють два типи матриць - Х-матрицю (редистрибутивна, перерозподільча) й Y-матрицю (ринкова). Позначення двох базових матриць із використанням знаків "Х" і "Y" уперше було запропоноване С. Г. Кірдіною [2, с. 141]. Вони відрізняються змістом утворюючих їх інституційних комплексів, тобто базові інститути в кожній із суспільних сфер у Х-матриці одні, а в Y-матриці - інші. При цьому в структурі однієї матриці вони тісно взаємопов'язані.

Y-структура: поєднання ліберальної децентралізованої економіки та адаптивної демократичної системи управління.

Дослідження С. Г. Кірдіної дозволяють стверджувати, що Y-матриця характеризує суспільний устрій більшості країн Західної Європи і США.

X-структура: поєднання регульованої централізованої економіки, директивної системи управління. X-матриця створена економічними інститутами редистрибуції, політичними інститутами унітарного устрою та ідеологічними інститутами комунітарності, у яких закріплюється пріоритет "Ми" над "Я". Пострадянські країни - Росія, Україна, країни Азії, а також країни Латинської Америки відрізняються домінуванням X-матриці [2, с. 157].

Для X-матриці характерні такі базові інститути:

в економічній сфері - інститути редистрибутивної (перерозподільчої) економіки (термін К. Поланьї). Сутність редистрибутивних економік є обов'язкове опосередкування центром руху цінностей і послуг, а також прав із їх виробництва й використання;

у політичній сфері - інститути унітарного (унітарно-центрального) політичного устрою;

в ідеологічній сфері - домінування ідеї колективних, надособових цінностей, пріоритет "Ми" над "Я", тобто комунітарності.

Таблиця 1. - Характеристики інституційних матриць

Підсистеми суспільства	Тип матриці	Теорія інституційних матриць
Економіка	Y-матриця	Ринкові відносини
	X-матриця	Розподіл, редистрибуція
Політика	Y-матриця	Демократія, вибори, федерація
	X-матриця	Унітарність, ієрархія, призначення
Ідеологія	Y-матриця	Свобода, індивідуальні цінності
	X-матриця	Порядок, колективні цінності

Еволюційна модернізація сучасної перехідної економіки України означає розвиток властивого їй інституційного порядку. Така модернізація передбачає, що практикою знайдені (і цей пошук активно продовжується) нові форми вираження характерних для інституційної Х-матриці української держави економічних механізмів. Інститути редистрибуції зберігають і зміцнюють своє лідерство, при цьому вони "завантажилися" практикою ринкового реформування. Елементи ринку реплікативно (копіюючи, повторюючи) доповнюють українську редистрибутивну економіку. По-перше, вони вбудовуються в структуру нових інституційних форм (наприклад, великі монополії у вигляді акціонерних товариств із домінуючою державною участю). По-друге, комерційні структури компенсують "провали редистрибуції", діючи поряд із традиційними держструктурами або замість них. Ідеться перш за все про сфери послуг: житлово-комунального обслуговування, торгівлі, громадського харчування тощо.

У теорії інституційних матриць критерієм успішності інституційних запозичень є таке вбудовування альтернативних форм у господарське, політичне та ідеологічне середовище, яке не суперечить природі інституційної матриці держави.

По суті, велика частина наших ринкових реформ формувалась на запозиченні теоретичних і частково практичних моделей західної, тобто розвинутої капіталістичної економіки, та вже зрозуміло, що механічне перенесення цих моделей на українські терени пов'язане з негативними побічними ефектами як мінімум із трьох причин:

- західні моделі застосовувалися до економіки, яка десятиліттями існувала й розвивалася за законами центрального планування, законами, що багато в чому суперечать ринковим;

- моделі розвинутого індустріального суспільства, що переживає зараз трансформацію в постіндустріальне суспільство, слабко сумісні з економікою, яка при формально високому рівні індустріального виробництва по багатьох позиціях знаходиться на стадії країни, що розвивається, або країни т. зв. "середнього розвитку";

- традиційне для України соціально-культурне середовище далеко не завжди уживається з традиціями західного капіталізму.

Проте накопичений за останнє десятиліття позитивний і негативний досвід дозволяє підійти до цієї проблеми суто прагматично. Питання має стояти так: що з конкретного західного досвіду заслуговує на використання саме сьогодні з урахуванням тих реальних проблем, які виникли перед вітчизняною економікою зараз. При цьому керуватися треба не стільки якоюсь загальною моделлю, яку необхідно "добудувати", скільки зарубіжним досвідом вирішення конкретних проблем, які виникають сьогодні і є для нас пріоритетними.

Що стосується країн із Х-матрицею, то тут ситуація не настільки однозначна. З одного боку, відомі приклади досить коректного вбудовування запозичуваних західних інституційних форм, коли дбайливо зберігається властива суспільству природа матриці й домінуюче положення її базових інститутів. Одним із таких прикладів є сучасний Китай. Як відзначають фахівці, його реформи є надзвичайно продуктивними. Уже впродовж двох десятиліть КНР підтримує приріст свого ВВП на рівні близько 10 % на рік. Успіх реформ, стабільність і поступовість при їх проведенні пов'язуються зі збереженням тут базових суспільних інститутів. Іншим позитивним прикладом є такі країни Південно-Східної Азії, як

Японія, Тайвань, Гонконг, Південна Корея, Сінгапур, Таїланд [5]. Таким чином, можна говорити про те, що на практиці доведена можливість і корисність такого синтезу інституційних моделей, коли окремі елементи історичного досвіду західних країн успішно вбудовуються в інституційне середовище держав зі східною інституційною матрицею.

Одночасно відомі приклади десятків держав (особливо в тропічній Африці й не тільки), що розвиваються, які слухняно слідували впродовж не одного десятиліття рекомендаціям МВФ і МБРР і виявилися в глибокій і затьняжній структурній кризі, були маргіналізовані, тобто залишилися на узбіччі світового господарства [4]. У такому разі йдеться про агресивне нав'язування західних інститутів та інституційних форм країнам із Х-матрицею без урахування її природи. Наслідком цього є не зростання економічного й соціального розвитку, а навпаки, погіршення параметрів розвитку.

Практика вбудовування запозичуваних нових інституційних форм свідчить також про те, що за одних і тих самих зовнішніх умов можуть існувати дуже різні соціально-економічні структури, але одні структури стійкіші до зовнішніх дестабілізуючих дій, а інші - менш стійкі. Будь-яка з трьох сфер (економіки, політики, ідеології) може бути організована по-різному, у широкому спектрі можливих варіацій. В економічній сфері протилежними полюсами спектра є регульована централізована й ліберальна децентралізована економіка; у сфері управління - директивна централізована й адаптивна демократична системи; у соціальній психології - примат колективізму (суспільне вище особистого) і примат індивідуалізму (особисте вище суспільного). Краща локальна стійкість суспільства досягається для так званих Х- і Y-структур. Тобто саме ці соціальні структури є найбільш стійкими до зовнішніх дій, а різні напівзаходи (наприклад, поєднання директивної системи управління й індивідуалізму в соціально-психологічній сфері) - менш стійкими. Моделювання показує, що Х-структури складаються тоді, коли соціум вирішує проблеми забезпечення безпеки, а Y-структури складаються, коли вирішуються проблеми розвитку. При цьому в одному й тому самому суспільстві можуть співіснувати Х- і Y-підсистеми залежно від того, які соціальні завдання вони вирішують [2, с. 171]. У будь-якій державі завжди є Х-підсистема, наприклад, армія, силові структури. У цілому, будь-яке суспільство - це поєднання Х- і Y-елементів у певній пропорції. Принципове питання полягає в такому, як знайти оптимальні поєднання цих структур - вони для кожної ситуації, для кожної країни прив'язані до завдань, які вирішує суспільство, до її історичного досвіду. Пошук такого оптимуму складний, тому що Х- і Y-структури за способами забезпечення стійкості є протилежними.

Отже, процес інституційних змін означає ревізію й оновлення вихідного інституційного середовища, коли активізується діяльність з приведення її у відповідність із новими умовами. Зміст процесу інституційних змін, здійснюваних державами при переході до нового стану суспільства, включає створення власних модернізованих інституційних форм і впровадження модифікованих інституційних форм з альтернативного середовища.

Комунальність означає таку властивість матеріально-технологічного середовища, коли всі її частини є нероздільною системою і не можуть бути відокремлені без загрози її розпаду.

Комунальне середовище може функціонувати лише у формі чистого суспільного блага, яке не може бути

розділене на одиниці споживання й продане (бути спожитим) по частинах. Відповідно, використання цього середовища вимагає спільних координованих зусиль значної частини членів суспільства і єдиного централізованого управління. Комунальне середовище є умовою виживання всього населення країни. Саме тому утримання інститутів держави, що розвивається в умовах комунального середовища, визначається, у підсумку, завданнями узгодження суспільних зусиль для ефективного його використання.

Сьогодні комунальне матеріально-технологічне середовище представлено в нашій країні єдиною енергетичною системою, централізованими комунікаціями теплопостачання й водозабезпечення, системою залізничного транспорту, технологічними одиницями нафтогазового комплексу тощо [2, с. 186].

Комунальне середовище сприяє утворенню інституційної Х-матриці, коли виникає необхідність централізації та об'єднання зусиль людей у єдиних виробничих процесах, формуються відповідні політичні структури, а також комунітарні цінності, у яких суспільна свідомість історично закріплює сенс такого суспільного устрою.

У свою чергу, некомунальність характеризується автономністю. Вона означає технологічну відокремленість найважливіших елементів матеріальної інфраструктури й можливості їх самостійного функціонування. Некомунальне середовище може бути розділене на окремі, не пов'язані між собою елементи, воно володіє властивістю дисперсності й може існувати як сукупність розрізнених, окремих технологічних об'єктів. У такому разі індивідуум, родина або корпорація здатні самостійно, без кооперації з іншими членами суспільства залучати частини некомунального середовища до господарського використання, підтримувати їхню ефективність і незалежно розпоряджатися отриманими результатами. І тоді завданням інститутів держави є забезпечення взаємодії між відокремленими господарюючими й соціальними суб'єктами.

Некомунальне середовище породжує інститути Y-матриці - окремих товаровиробників, що взаємодіють за допомогою ринку, загальнодержавні політичні структури й адекватні такому устрою індивідуальні субсидіарні цінності. Під субсидіарністю в деяких роботах розуміється такий устрій політичної системи, при якому окремі територіальні утворення делегують частину своїх повноважень угору, а центральна влада делегує їм частину своїх повноважень [1]. Субсидіарна ідеологія - така, яка передбачає пріоритет інтересів індивіда над інтересами яких-небудь громад.

Наступна найважливіша властивість інституційних матриць - компліментарність (взаємодоповнення) базових інститутів, які їх утворюють. Компліментарність передбачає однозначну взаємну відповідність економічних, політичних та ідеологічних інститутів у кожній матриці, відповідних один одному як "ключ до замка".

Повільні, поступові зміни, що відбуваються в країні зараз, у сфері ЖКГ носять інституційний характер. Нинішнім етапом є період освоєння й опанування нових важелів економічної дії. Складаються ринки житла й житлових послуг, паралельно починає функціонувати ринок комунальних послуг, на якому державна участь залишається вельми істотною.

Реформування будь-якої економічної системи супроводжується інституційними конфліктами - між установленими й тими, що впроваджуються, нормами поведінки; при цьому мають місце так звані інституційні пастки як прояв неефективності інституційної структури

систем, що трансформуються. Чим складніша система, тим більші ризики її чекають при перебудові.

У теорії неінституціоналізму (В. Артур, Д. Норт, В. М. Полтерович) інституційна пастка характеризує неефективну стійку норму - неефективний інститут [3, 18]. Перехідна економіка України виявилася в інституційній пастці, що проявляється і в глибині трансформаційної кризи, і в суперечності процесів приватизації й монополізації, відсутності систем ефективного управління власністю й широкого класу приватних власників, несформованості ринкових механізмів трансформації приватних заощаджень в інвестиції, зниженні довіри з боку населення до держави й інститутів фінансового ринку. При цьому не слід переоцінювати ту спадщину, яку залишила в цій сфері адміністративна система господарювання. Діючий протягом декількох десятиліть механізм вертикального галузевого управління при монополії держави на житлово-комунальну сферу зруйнував систему сервісу в життєзабезпеченні людини, яка була поділена на окремі елементи за галузевим принципом. У результаті ЖКГ перетворилося на обслуговуючу інфраструктуру без сервісу. Для житлово-комунального сектора української економіки характерна ситуація інституційної пастки, коли надлишковий монополізм галузі, ведучи до завищення тарифів, неплатежів населення, збитковості підприємств, слабкої конкуренції, відтворює сам себе.

Для інституціоналізму важливий не власне нормативний підхід до суті поняття, а динаміка трансформації відповідного сектора економіки.

Висновки

1. Сьогодні Україна - це суспільство з домінуючою Х-матрицею, майбутнє України потрібно будувати саме як ХУ-матрицю, тобто як домінуючу Х-матрицю з додатковими Y-елементами комплексу. Такий підхід у роботі рекомендується обрати щодо комунального господарства.

2. Формування механізму функціонування вітчизняного комунального господарства рекомендується проводити шляхом визначення специфіки, утримання домінуючої в суспільстві і сфері інституційної матриці, що вивчається; виявлення інституційних пасток для усвідомленого здійснення інституційних перетворень і мінімізації соціальних витрат у процесі реформування комунального господарства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богуславский В. Н. Институциональные матрицы и социальная психология (Размышления над книгой С. Г. Кирдиной "X- и Y-экономики: Институциональный анализ" (М. : Наука, 2004. - 256 с.) [Электронный ресурс] / В. Н. Богуславский // Экономический вестник Ростовского государственного университета. - 2004. - Т. 2. - № 4. - С. 156-159. - Режим доступа : <http://ecsocman.hse.ru/data/791/937/1219/journal2.4-12.pdf>.
2. Кирдина С. Г. Институциональные матрицы и развитие России / С. Г. Кирдина. - Новосибирск : ИЭ и ОПП СО РАН, 2001. - 308 с.
3. Норт Д. Институты, институциональные изменения и функционирование экономики [Электронный ресурс] / Д. Норт. - Режим доступа : <http://gtmarket.ru/laboratory/basis/6310>.
4. Симония Н. Методологические проблемы анализа моделей социально-экономического развития / Н. Симония // Общество и экономика. - 1999. - № 10-11. - 64 с.
5. Федотова В. Г. Модернизация "второй" Европы / В. Г. Федотова. - М., 1997. - 201 с.
6. Веблен Торстейн. Теория праздного класса: экономи-

ческое исследование институций [Электронный ресурс] / Торстейн Веблен. - Режим доступа : <http://gtmarket.ru/laboratory/basis/5890>.

7. Коммонс Джон Р. Правовые основы капитализма / Джон Р. Коммонс. - М. : Высшая школа экономики (Государственный Университет), 2011. - 416 с.

8. Митчелл У. Экономические циклы. Проблема и ее постановка / У. Митчелл ; [пер. с англ.]. - М. - Л. : Госиздат, 1930.

9. Норт Д. Институції, інституційна зміна та функціонування економіки / Д. Норт. - К. : Основи, 2000. - 198 с.

10. Олсон М. Рассредоточение власти и общество в переходный период. Лекарства от коррупции, распада и замедления экономического роста / М. Олсон // Экономика и математические методы. - 1995. - Т. 31. - № 4.

11. Akerlof G. A. Capital, Wages and Structural Unemployment, 1969 [Электронный ресурс] / G. A. Akerlof, J. E. Stiglitz. - Режим доступа : http://www0.gsb.columbia.edu/faculty/jstiglitz/download/papers/1969_Capital_Wages_and_Structural_Unemployment.pdf.

12. Уильямсон О. Частная собственность и рынок капитала / О. Уильямсон // ЭКО. - 1993. - № 5. - С. 33-18.

13. Уильямсон О. Экономические институты капитализма. Фирмы, рынки, "отношенческая" контракция / О. Уильямсон ; [пер. с англ.]. - СПб. : Лениздат, 1996. - 702 с.

14. Аузан А. Экономика всего. Как институты определяют нашу жизнь / А. Аузан. - М. : Манн, Иванов и Фербер, 2013. - 160 с.

15. Олійник М. В. Інституційна динаміка фінансового сектору в умовах ринкової трансформації економіки України [Електронний ресурс] / М. В. Олійник. - Режим доступа : http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/PSPE/2009_4/Oliynyk_409.htm.

16. Бузгалин А. В. Теория социально-экономических трансформаций. Прошлое, настоящее и будущее экономик "реального социализма" в глобальном постиндустриальном мире / А. В. Бузгалин, А. И. Колганов. - М. : ТЕИС, 2003. - 656 с.

17. Архиреев С. И. Трансакционные издержки институционализации фондового рынка : [монография] / С. И. Архиреев, Я. В. Зинченко. - Х. : ХНУ, 2005. - 247 с.

18. Полтерович В. Институциональные ловушки: есть ли выход? [Электронный ресурс] / В. Полтерович. - Режим доступа : <http://www.mpra.ub.uni-muenchen.de/22071/>.

Шаповаленко Денис,

ассистент кафедры менеджмента и маркетинга в городском хозяйстве,

Харьковский национальный университет городского хозяйства им. А. Н. Бекетова, г. Харьков

ЖИЛИЩНО-КОММУНАЛЬНОЕ ХОЗЯЙСТВО В КОНТЕКСТЕ ОБЩЕЙ ТЕОРИИ ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫХ ТРАНСФОРМАЦИЙ

В статье проанализированы особенности сферы жилищно-коммунальных услуг в трансформационной экономике. Автором отстаивается точка зрения, согласно которой альтернативные способы реформирования отрасли лежат в плоскости институциональных реформ, - рыночные или нерыночные. Учитывая это, формирование механизма функционирования отечественного коммунального хозяйства рекомендуется проводить путем определения специфики, содержания доминирующей в обществе и сфере институциональной матрицы изучаемого; выявления институциональных ловушек для осознанного осуществления институциональных преобразований и минимизации социальных расходов в процессе реформирования коммунального хозяйства.

Ключевые слова: трансформационная экономика; жилищно-коммунальное хозяйство; институциональные реформы; институциональная матрица.

Shapovalenko Denys,

assistant of management and marketing in the urban sector

O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv

HOUSING AND MUNICIPAL ECONOMY IN THE CONTEXT OF GENERAL THEORY OF INSTITUTIONAL TRANSFORMATIONS

The article analyzes the distinctive features of the housing and communal services in economy. The author advocates a point of view, according to which alternative means of branch reform lie in the plane of focus and fundamental institutional reforms installation - market or non-market. Political answers to this question have the same right to exist, but the economic approach provides a clear scientific rationale for the choice option of reform of municipal complex. The author argues that institutional theory stands a new way question of the significant role and influence of important parameters of economic development, such as social stratification of the population and poverty. One of the important provisions of Institutional Economics - statement about the need to reform orientation to a person, the combination of social justice and economic efficiency. The author expresses that trend of transfer financial social spending from the state budget savings are detrimental and impede the experience of countries with highly developed economies. Only the state social security allows you to add general nature and is guaranteed realization of inalienable human rights to adequate life support (aspect of social justice) and the formation of the modern economy adequate level of education and training (aspect of economic efficiency).

Without consideration of the institutional structure of society is impossible to explain and predict these transformations and changes taking place in today's global world. Political answers to this question have the same right to exist, but the economic approach provides a clear scientific rationale for the choice option of municipal complex.

Keywords: transformation economy; housing and municipal economy; institutional reforms; institutional matrix.

REFERENCES

1. Boguslavskiy V. N. (2004), *Economic Herald of Rostov State University*, Volume 2, № 4, pp. 156-159, available at: <http://ecsocman.hse.ru/data/791/937/1219/journal2.4-12.pdf> (rus).
2. Kirdina S. G. (2001), *Institutional matrices and development of Russia*, Novosibirsk, 308 p. (rus).
3. North D. (1997), *Institutions, Institutional Change and Economic Performance*, available at: <http://gtmarket.ru/laboratory/basis/6310> (rus).
4. Simoniya N. (1999), Methodological problems in the analysis of models of socio-economic development, *Obshchestvo i ekonomika [Society and Economy]*, № 10-11, 64 p. (rus).
5. Fedotova V. G. (1997), *Modernization «other» of Europe*, Moscow, 201 p. (rus).
6. Thorstein Veblen. *Theory of the Leisure Class: an economic study of institutions*, available at: <http://gtmarket.ru/laboratory/basis/5890> (rus).
7. Commons, John R. (2011), *Legal foundations of capitalism*, Higher School of Economics (State University), Moscow, 416 p. (rus).
8. Mitchell W. (1930), *Economic cycles. The problem and its setting*, translated from English, State Publishing House, Moscow - Leningrad (rus).
9. North D. (2000), *Institutions, institutional change and economic distortions*, Kyiv, 198 p. (ukr).
10. Olson M. (1995), *Economics and Mathematical Methods*, Volume 2, № 4 (rus).
11. Akerlof G. A., Stiglitz J. E. (1969), *Capital, Wages and Structural Unemployment*, available at: http://www0.gsb.columbia.edu/faculty/jstiglitz/download/papers/1969_Capital_Wages_and_Structural_Unemployment.pdf (engl).
12. Williamson O. (1993), *Private property and capital market*, *ECO. Magazine*, № 5, pp. 33-18 (rus).
13. Williamson O. (1996), *The Economic Institutions of Capitalism. Firms, markets, «relational» contracting*, translated from English, St. Petersburg, 702 p. (rus).
14. Auzan A. (2013), *Overall economy. As an institution determine our lives*, Moscow, 160 p. (rus).
15. Oliinyk M. V. *Institutional dynamics of the financial sector in a market economy transformation of Ukraine*, available at: http://www.nbu.gov.ua/e-journals/PSPE/2009_4/Oliinyk_409.htm (rus).
16. Buzgalin A. V., Kolganov A. I. (2003), *Theory of socio-economic transformations. Past, present and future of the economy of «real socialism» in the global post-industrial world*, Moscow, 656 p. (rus).
17. Arkhiyereyev S. I., Zinchenko Ya. V. (2005), *Transaction costs of institutionalization of the stock market*, monograph, Kharkov, 247 p. (rus).
18. Polterovich B. *Institutional Traps: Is there a way out?*, available at: <http://www.mpra.ub.uni-muenchen.de/22071/> (rus).

© Шаповаленко Денис

Надійшла до редакції 28.04.2014